

Dverggåsa – offer for drepende dårskap

Den norske bestanden av dverggås er så liten at forskerne er på fornavn med fuglene. Likevel finnes det et lite håp for en av våre mest truede arter.

Å stå på kanten av stupet burde bokstavelig talt ikke være så farlig for en fugl, men i dverggåsas tilfelle er det i overført betydning, og det er arten som befinner seg i en slik situasjon at det ikke er sikkert at den er i stand til å fly videre inn i fremtiden. Alvoret understrekes ved at dverggåsa også er globalt truet. Og, som for alle andre arter, i det øyeblikk de siste eksemplarene er borte, er arten borte for alltid.

Lett å skyte

For bare hundre år siden var situasjonen ganske annerledes. Da var dverggåsa et vanlig syn i fjellområdene fra Nord-Trøndelag og nordover. Bestanden ble fra tidlig på 1900-tallet og utover utsatt for et høyt jakttrykk, og den ble etter hvert sterkt redusert.

I dag fører negative påvirkninger langs trekkruta til at bestanden ikke makter å ta seg opp igjen. Den har i de senere år minket sakte men sikkert til noen få gjenværende par. Trolig hekker alle disse parene innenfor noen få kvadratkilometer i Finnmark.

Høy dødelighet blant voksne fugler er en viktig forklaring på dverggåsas tilbakegang, både i antall fugler og utbredelse. Utilsiktet felling, ved at jegeren ikke kjenner igjen arten eller vet om dens situasjon, kombinert med ulovlig jakt, anses som de viktigste grunnene til den høye dødeligheten. Særlig langs trekkruta er frafallet, som skyldes jakt, uheldig i forhold til dagens restbestand.

Dverggåsa har i tillegg en atferd som gjør den spesielt utsatt for jakt. Den flyr høyere enn andre gjess. Når jegerens første skudd skremmer opp gåseflokken og fuglene tar til vingene, sirkler dverggjessene for å vinne høyde. Det gjør at fugler som ikke er skutt kommer tilbake til jegerne.

*Både utilsiktet og ulovlig jakt er årsaker til at dverggåsa har blitt en truet art. Denne er skutt ulovlig i Kazakhstan.
Foto: Tomas Aarvak, Birdlife*

Voksne dverggjess har hvit panne. Foto: Ingar J. Øien

Dverggås fra Nordens ark

Dverggåsa ligger altså svært dårlig an, men det finnes noen lyspunkter i en ellers mørk situasjon. Norsk ornitologisk forening samarbeider med Statens naturoppsyn om et prosjekt der svenske dverggåskyllinger fra avlsstasjonen "Nordens ark" utstyres med satelittsendere og slippes på Valdakmyra ved Porsangerfjorden i Finnmark. Målet er at de skal trekke sørover til Hellas sammen med ville dverggjess om vinteren. Det viser seg at dverggjess som mislykkes med hekkingen i Finnmark, tar en omvei via Russland før de drar sørover. Det fortelles om dverggjess som er blitt skutt av snikskyttere og endt i russiske viltgryter. Satelittsenderne på dverggåskyllingene fra "Nordens ark" vil gi oss mer kunnskap om hvor gjessene ferdes og hvordan bestanden utvikler seg. Statens naturoppsyn har i tillegg hatt kontroll med rødrev i hekkeområdet, noe som også har gitt den truede fuglen en ny sjanse.

Dverggås på ordførerkjede og frimerke

Det er ikke tvil om hvem som har vært "dum som ei gås" i dverggåsas tilfelle. Det er mennesket, og den vakre fugleartens tragiske skjebne har fått mye oppmerksomhet både fra media, forskere og politikere. Dette har igjen ført til alt fra internasjonale forskningsprosjekter til at dverggåsa er gjengitt i det nye kjedet til ordføreren i Porsanger kommune. Kommunen er gitt et spesielt ansvar for arten av miljøvernministeren.

Også Posten har gjort ære på dverggåsa ved å avbilde den på et av sine frimerker i serien "Norske fugler III". En krone og tretti øre ble gåsa verdsatt til, men så var det også så langt tilbake som i 1981.

Satelittsendere på dverggåskyllinger vil gi oss mer kunnskap om arten. Foto: Tomas Aarvak, Birdlife

Samene kaller dverggåsa for "kalvenesegåsa" fordi den, i likhet med reinskalkvene, er hvit på "nesen". Om fremtiden er like lys, gjenstår å se.

Hva gjøres?

Dverggås har fått status som en **prioritert art** i en forskrift etter naturmangfoldloven.

For prioriterte arter er uttak, skade og ødeleggelse forbudt. Om nødvendig kan det også lages regler som beskytter området der arten lever. Staten kan gi tilskudd til tiltak for å ta vare på den prioriterte arten.

Handlingsplan

Direktoratet for naturforvaltning har laget en handlingsplan for dverggås.

<http://www.dirnat.no/content/424/Handlingsplan-for-dverggas>

Kontakt

Miljøverndepartementet
Epost: postmottak@md.dep.no
Telefon : 22 24 90 90

Direktoratet for naturforvaltning
Epost: postmottak@dirnat.no
Telefon : 73 58 05 00

Publisert på regjeringen.no
20. mai 2011